

Література

1. Бабяк Н. Д., Нагорний Є. О. Перспективні напрями фінансування проектів державно-приватного партнерства в Україні. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2017. Т. 22. Вип. 5 (58). С. 158-162.
2. Делмон Дж. Государственно-частное партнерство в инфраструктуре. Практическое руководство для органов государственной власти. URL: <https://ppiaf.org/documents/1921/download>.
3. Измайлов Я. О., Єгорова І. Г. Аналіз державно-приватного партнерства в Україні та світі. *Бізнес-інформ*. 2019. №1. С. 60-66.
4. Круглов В. В. Впровадження механізмів державно-приватного партнерства в інфраструктурних проектах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. №4. Т. 29 (68). С. 68-72.
5. Мар'янович М. Е. Роль державно-приватного партнерства в досягненні цілей сталого розвитку до 2030 року. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2017. Т. 2. Вип. 1. С. 98-102
6. Стан державно-приватного партнерства в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=196d3373-eb07-4834-a61e-b3608f28eb22&title=SutnisterzhavnoprivatnogoPartnerstva>.

Людмила Сегеда

Тернопільський національний економічний університет

ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ НА БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР КРАЇНИ

За ефективність фінансово-банківської системи країни основну відповідальність несуть Уряд поряд із Національним банком України. Та на жаль, регулятором на сьогодні ще досі не встановлені дієві та чіткі правила, які б дозволили в стратегічному аспекті забезпечити ефективне функціонування банківського сектору та сфери грошового обігу, на основі яких би забезпечувалось довготермінове зростання вітчизняної економіки та стабілізація фінансового стану країни.

Так, 2014 рік був одним із ключових в політиці НБУ, адже саме тоді почався перехід на інфляційне таргетування та відв'язка курсу гривні від долара. Та такі дії носили досить дискусійний характер.

У кризовий період, в умовах відтоку капіталу, НБУ почав фінансувати держборг, що обумовило переважання внутрішнього кредитування над зовнішнім, наслідком чого стало значне знецінення гривні. Також простежується чіткий зв'язок між динамікою курсу гривні та покриттям грошової бази резервами, коли зменшення резервів призводило до валютних шоків, відтак порушувалась макроекономічна стабільність

держави, адже поряд з ними (як наслідок) розкручувалась інфляційна спіраль із одночасним ростом цін на товари і послуги. Але нівелювати наявні в той час в банківській системі негативні явища не дозволяв низький рівень золотовалютних запасів, а тотальне знецінення гривні сприяло виникненню нових витків інфляційної спіралі, що, в свою чергу, відображалось на конкурентоздатності нашої продукції, а тому спричиняло дефіцит платіжного балансу, що створювало нові передумови для знецінення гривні.

Центральний банк, замість того, щоб стимулювати кредитну діяльність банків особливо в частині розвитку реального сектору, продовжував нераціонально здійснювати грошово-кредитну політику, яка була далекою від потреб вітчизняної економіки. Зокрема, натомість розробити та впровадити дієві антикризові заходи, політика НБУ спричинила підвищення процентних ставок, що скоротило фінансові можливості банківської системи підтримати підприємництво, спричинило зростання заборгованості клієнтів та зниження ліквідності, резервів і якості капіталу банківського сектору та підвищило ризики. А активне використання НБУ власних депозитних сертифікатів зумовило «ефект витіснення» та негативно відобразилось на кредитуванні реального сектору [1].

Через обмеженість у залученні коштів ззовні та всередині країни, з одного боку, та необхідність здійснення діяльності в умовах підвищення інфляції та девальвації гривні, стрімкого підвищення облікової ставки – з другого, банки не мали альтернатив докапіталізації, як це від них вимагав НБУ. Низька капіталізація банківської системи спричинила слабкість багатьох банків з настанням кризи в країні, що зумовило зростання недовіри до банківської системи та зниження рівня монетизації економіки, а відтак спричинило неможливість знизити ризики та активізувати кредитування підприємств, особливо реального сектору. Передумовою такого стану банківської системи стала інспірована НБУ суттєва девальвація гривні, що спричинило істотне зниження заощаджень та значні витрати на покриття ризиків банківської діяльності.

Вказані причини поряд із зниженням ліквідності банківського сектору та банкрутством ряду підприємств із несприятливими макрочинниками призвели до безпрецедентних збитків й критичного зниження рівня капіталу банківської системи країни.

Не останню роль у вказаних процесах зіграв регулятор, адже непродумана валютно-курсова політика почала відлякувати іноземних інвесторів, а подекуди спірні процеси ліквідації банківських установ похитнули і так нестійку макроекономічну стабільність країни. В умовах слабкої, недостатньо капіталізованої, збиткової банківської системи НБУ запустив процес її очищення через виведення з ринку проблемних

банківських установ. Та банки, зіткнувшись з дефіцитом пасивів через їх вилучення населенням після ажіотажу з причини банкрутства великої кількості банків, були змушені обмежити кредитування та активізувати дострокове стягнення кредитів, що спровокувало звуження їх дохідної бази. Натомість зросли витрати на формування страхових резервів під проблемні кредити. В таких критичних для банківської системи умовах, в 2014 р. НБУ приймає рішення підняти мінімальний рівень регулятивного капіталу – до 500 млн. грн. Проте за наявності таких проблем, як: значний обсяг проблемних кредитів, доларизації вкладів, негативні показники фінансової діяльності, деформація балансу – підвищити надійність та фінансову стійкість банківської системи досить проблематично.

Досить низькою була якість активів банківської системи при низькій кредитоспроможності більшості позичальників в результаті знецінення гривні та скорочення попиту на вітчизняну продукцію. Відповідно, реакцією підвищення частки проблемних кредитів стало збільшення витрат на формування резервів. При цьому, боржники, які отримали кредити в банку, не могли вчасно за ним розрахуватись через порушену ліквідність, причиною чого була недоступність до своїх ресурсів у неплатоспроможних банківських установах. Відтак, втративши власні активи, підприємства все-таки змушені були покривати свої зобов'язання перед банками-кредиторами. А внаслідок неможливості повернення кредитних коштів, якість банківських активів знижувалась, що спричиняло зниження ліквідності самих банків.

За даними НБУ, практично половина виданих банками кредитів є дефолтними, наслідком чого є значні відрахування в резерви, при чому наслідком заборони регулятора відраховувати під кредити, видані у валюті, валютні резерви стало збільшення втрат банків через необхідність конвертації. Така ситуація зумовила перевищення витратних статей балансу банків над дохідними, що спричинило їх подальшу збиткову діяльність.

Разом з тим, в умовах сьогодення важливим завданням виступає урізноманітнення джерел залучення ресурсів банками, що забезпечить їх довгостроковою ресурсною базою та дозволить уникнути проблеми надання «довгих» кредитів «короткими» коштами, що також впливає на рівень ризиковості банківської діяльності. Тому, економічний ріст неможливий без завоювання довіри з боку населення до банківської системи, щоб стимулювати людей повернути кошти в банківський сектор, і стати базою для відновлення кредитної активності банків. В іншому ж випадку, вільні гривневі ресурси спрямовуватимуться у валюту, що спричинятиме девальваційний тиск на гривню. Наслідком такого розвитку подій може стати нездатність НБУ і в майбутньому знизити рівень інфляції. Ситуацію загострювали ще й низькі показники індексів

економічного очікування, споживчих настроїв та поточного становища, що цілком відображало бачення економічних агентів щодо перспектив власного розвитку в наявних та прогнозованих макроекономічних умовах. Зокрема, в експертів gfk.com, найвище значення показників індексів економічного очікування, споживчих настроїв та поточного становища були в 2014 р. з подальшою спадною динамікою. Станом на лютий 2019 р. переважали негативні настрої домогосподарств та суб'єктів господарювання до позитивних макроекономічних змін в країні [2].

Отже, аналізуючи грошово-кредитну політику НБУ, можна стверджувати, що вона була далекою від досягнення задекларованої в Конституції стабільності гривні та забезпечення підґрунтя для зниження безробіття і росту ВВП. Характерною рисою її проведення стала практична відсутність позитивного тренду в макроекономічній стабільності країни, що проявилось у зниженні рівня ВВП, зростанні втрат банківської системи, підвищенні частки проблемних кредитів, зниження показника кредитного мультиплікатора, погіршенні економічних та фінансових умов діяльності суб'єктів господарювання, значній відкритій та прихованій інфляції, високих негативних очікуваннях населення, колосальному знеціненні національної грошової одиниці, що в деякій мірі було спричинено й курсом на вільне плавання валюти та використанні інфляційного таргетування в непідготовленій для таких рішень політично, економічно, технічно та фінансово вітчизняній економіці.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Офіційний сайт компанії GfK. URL: <http://www.gfk.com/ukua/rishennja/press-release/cci-jan-2019/>

Богдан Сенів

Тернопільський національний економічний університет

РИЗИКИ У БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ

Потреба у кількісній і якісній оцінці величини ризиків банківських установ виникає внаслідок взаємозв'язку між сучасним станом банківської системи і економічним зростанням країни. Однак підтримка цього взаємозв'язку неможливе без уявлення про ризики що виникають у банківській системі.

Складність процесу оцінки банківських ризиків можна визначити за наступними чинниками: